

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ІННОВАТИКА
У ВИХОВАННІ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Засновано у 2015 році

Рівне – 2015

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 1 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 288 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федеяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугаєва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Пустовіт Г.П.** - доктор педагогічних наук, професор, вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №9 від 24 квітня 2015 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Передмова	6
Бех І.Д. Особистість у контексті орієнтирів розвивального виховання	7
Пустовіт Г.П. Теоретико-прикладні складові інноваційного розвитку системи позашкільної освіти і виховання	14
Павелків Р.В. Структура, зміст та детермінанти морального розвитку особистості: ретроспекція та перспективи	24
Петренко О.Б. Інноватика у вихованні: засадничі положення	38
Карпенчук С.Г. Мета виховання як соціально-педагогічна стратегія	48
Кристочук Т.Є. Особливості формування готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності та виховання учнів у країнах західної Європи	59
Лісова С.В. Проектування інноваційних педагогічних систем підготовки фахівців у галузі технологічної та професійної освіти	70
Литвиненко С.А., Кіт Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до естетичного виховання молодших школярів у процесі педагогічної практики: рефлексивний підхід	78
Баліка Л.М. Екстраполяція досвіду роботи шкільної бібліотеки у процесі розвитку інтересу до читання	86
Бісовецька Л.А. Українські мультфільми як засіб морального виховання дітей	93
Бричок С.Б., Павелків О.М. Роль психолого-педагогічної діагностики у проектуванні виховної діяльності педагога	103
Гринькова Н. Формування моральної вихованості молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	111
Дупак Н.В. Інноваційна діяльність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя	119
Кособуцька Г.П. Організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у позакласній роботі	127
Сергеєва Н.В. Соціально-психологічний аналіз проблеми ціннісно-орієнтованої активності молодших підлітків	139
Сойчук Р.Л. До проблеми сутності національного самоствердження особистості	147
Стельмашук Ж.Г. Екстраполяція досвіду виховання дисциплінованості учнів вітчизняних шкіл в умовах роздільного навчання (1943-1954 рр.) у сучасну систему освіти і виховання	157
Ціпан Т.С. Сюжетно-рольові ігри як засіб громадянського виховання	170

Доробки молодих науковців

Беднарська А.А. Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського щодо естетичного виховання: актуалізація досвіду	181
Вознюк М.О. Організація превентивного виховання в загальноосвітній школі: управлінський аспект	186
Єрмейчук В.І. Розвиток В. О. Сухомлинським індивідуалізованого підходу до важких дітей	192
Зінченко А.В. Морально-ціннісні орієнтації як умова формування гуманістичного спілкування молодших школярів	198
Зубок О.В. Засади розвитку креативних здібностей школярів	205
Карпович Ю.В. Психолого-педагогічні особливості виховання дисциплінованості учнів молодшого шкільного віку	212
Кличко А.О. Теоретичні основи виховання національної гідності молодших школярів у позаурочній діяльності	221
Кондратюк К.С. Проблема національного виховання учнівської молоді у педагогічних дослідженнях класиків української педагогіки	229
Конончук Д.В. Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи в позаурочний час	235
Корпан І.В. Обґрунтування та змістова характеристика готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з інтелектуально обдарованими учнями	241
Марієн Ю.С. Зміст та особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики	247
Мацько О.В. Виховне середовище як засіб формування культури здоров'я у молодших школярів	253
Нікітчук А.О. Вікові аспекти громадського виховання учнів молодшого шкільного віку	259
Полюхович М.І. Проблема формування національної самосвідомості учнів молодшого шкільного віку в науковому дискурсі	265
Сінокоп О.В. Формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів початкових класів	274
Якимець М.Г. Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньої творчості учнів	281
Відомості про авторів	287

Ю. В. Карпович

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті на підставі аналізу психолого–педагогічної, соціологічної та довідкової літератури розкрито сутність поняття «дисциплінованість». Здійснено аналіз вікових психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку, які необхідно враховувати у вихованні дисципліни як морально-вольової риси особистості. Зроблено висновок, що врахування вікових психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку має стати одним із факторів вибору тих чи інших методів та форм виховання дисциплінованості.

Ключові слова: дисципліна, дисциплінованість, учень, особистість, молодший шкільний вік, мотиви, методи, форми виховання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Процес державотворення органічно пов'язаний з утвердженням нової системи духовних цінностей, серед яких найвищою є людина та її права. Сучасне суспільство потребує особистості високоосвіченої, морально зрілої, з активною громадянською позицією, здатної до саморозвитку, самовиховання і самореалізації, спроможної самостійно приймати відповідальні рішення, прогножуючи їх наслідки; відповідальної та здатної до співробітництва. Затребуваність усвідомленої громадянської позиції, готовності до життя, праці, самостійної відповідальності за власне життя і долю країни обумовлює необхідність виховання дисциплінованої особистості, яка здатна керувати власною поведінкою, дотримуватися правил і нормативних вимог зі сторони суспільства.

Найбільш сприятливим періодом у вихованні дисциплінованості особистості є молодший шкільний вік.

Загальний аналіз досліджень із проблеми. Аналіз літературних джерел показав, що на різних етапах розвитку вітчизняної педагогічної науки і практики науковці досліджували проблему дисципліни учнів. Спроби здійснити аналіз окремих аспектів проблеми формування дисциплінованості особистості учнів за останні кілька років знаходимо у працях вітчизняних дослідників О. Гончарової [5], О. Капітан [6], С. Самаріної [12], Ж. Стельмашук [13] та ін. Частково особливості виховання дисциплінованості у молодшому шкільному віці розглянуто у статті А. Яворського [14]. Однак цілісного аналізу психолого-педагогічних особливостей виховання учнів дисциплінованості наразі немає. Тому метою статті є аналіз психолого-педагогічних особливостей виховання дисциплінованості учнів молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що дисциплінованість як якість особистості є результатом виховання різних соціальних інститутів.

У ході наукового пошуку в довідковій літературі знаходимо такі визначення сутності поняття «дисциплінованість»: «звичка до дисципліни, організованості» (Словарь русского языка, 1982) [9, с. 149]; «звичка, уміння дотримуватись дисципліни» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2004) [3, с.224].

В «Кратком словаре психологических понятий» К. Платонова знаходимо тлумачення поняття у психології: «Дисциплінованість – це вольова якість особистості, що проявляється і як короткочасний процес, і як стан, завдяки якому людина діє відповідно до законів, норм і правил, відноситься до вольових навичок і формується за їх законами, стаючи звичкою у своїй вищій формі» [10, с. 34-35].

С. Гончаренко в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» дав таке тлумачення: «Дисциплінованість – якість особистості, яка включає звичку до дисципліни, витримку, внутрішню організованість, відповідальність, готовність і звичку підкорятися власним цілям (самодисципліна) і соціальним установкам» [4, с. 127]. Учений зазначив, що «виховання дисциплінованості як однієї з моральних рис особистості включає: усвідомлення учнями норм і правил дисципліни; виховання навичок і звичок дисциплінованої поведінки; організацію їхньої щоденної практичної дисциплінованої поведінки (чіткий режим і педагогічно грамотна організація навчання, праці, дозвілля); формування вольових рис» [4, с. 126].

Ж. Г. Стельмашук зазначає, «що рівень дисциплінованості обумовлюється характером і спрямованістю ціннісної свідомості, ціннісних орієнтацій і ставлень, які формуються на основі потреб та інтересів особи і проявляються в її реальних вчинках і поведінці» [13].

Таким чином, у психолого-педагогічній літературі дисциплінованість розглядається як морально-вольова якість особистості.

Молодший шкільний вік (за І. Д. Бехом) виявляється сприятливим щодо виховання у дитини фундаментального для її морального розвитку новоутворення, яким є здібність цінувати особистість людини [1].

Психологи Л. Божевич, В. Крутецький, А. Люблінська, В. Мухіна зазначали, що саме молодший шкільний вік є найбільш сприятливим періодом щодо засвоєння моральних норм і правил, що є основою дисциплінованої поведінки. Такої ж думки і психолог М. Боришевський, який зазначає, що саме цей вік «є періодом розвитку особистісних якостей, фізичних і духовних сил, нагромадженої системи знань, вироблення звичок і норм поведінки» [2].

На нашу думку, організація ефективного виховання дисциплінованості потребує врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Із цією метою ми схарактеризуємо вікові психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку.

Як зазначає психолог В. Мухіна, особливості поведінки учня молодшого шкільного віку визначаються його новою соціальною ситуацією: він – школяр [10]. Хоча більшість дітей приходять до першого класу з дитячого садка, де отримали певний запас уявлень про норми поведінки. Починаючи навчання у школі, коло їх спілкування і обов'язків розширюється, а ведучою діяльністю стає навчання. Вони повинні навчитися будувати моральні стосунки з товаришами, учителями, а для цього їм необхідно оволодіти навичками культури поведінки.

У програмі «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладах» знаходимо характеристику вікових особливостей молодших школярів» [11].

Так, віковими особливостями дітей 1 – 4 класів можна вважати наступні: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини цього віку. Подальшого розвитку набуватимуть такі моральні почуття: провини, сорому, обов'язку, відповідальності, справедливості, власної гідності, сумління [11, с. 17].

На цьому віковому етапі у дитини формується ядро особистості (моральні почуття, цінності, переконання), відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Вона вчиться не лише виконувати вимоги колективу, а й бере активну участь у постановці вимог, виборі доручень, справи, яка їй до душі. В учнів виникає ще одне новоутворення: відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому становитимуть основу формування її характеру.

Основними потребами дитини в початкових класах є необхідність: у спілкуванні з людьми, в емоційному контакті, визнанні, оцінці своїх дій та вчинків, виявленні власних позицій у ставленні до інших, світу, у дружбі, товариській, повазі до особистості, самоповазі, набутті нових знань та вмінь для пізнання довкілля.

Перед вчителем постає важливе завдання: вирізнити мотив вчинку, роз'яснюючи дитині його сутність і правильність в різних типових життєвих ситуаціях, даючи їй можливість емоційного «переживання» разом із практичним застосуванням отриманих знань. Мотив, тобто безпосередній стимул до діяльності, надає поведінці школяра певного змісту. Нерідко зовні однакові вчинки насправді відрізняються один від одного за мотивами, і навпаки, різні вчинки можуть мати одні й ті самі мотиви. Так, двоє учнів одного віку, дисципліновані, але один намагається добре поводитися, усвідомлюючи потребу саме так виконувати свої обов'язки, а другий докладає всіх зусиль, щоб нікому не поступитися першістю. Тому вчитель повинен знати мотиви поведінки дітей, щоб закріпити позитивні вміння та навички й успішно виховувати свідому дисципліну.

Беручи участь у спільних видах діяльності, учні вчать будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив ровесників. У них виникає потреба до взаємимогливості та взаємодопомоги.

Після закінчення першого класу в частини дітей не до кінця сформовані особистісні новоутворення, що є характерними для дошкільнят, а саме: недостатнє усвідомлення сприйняття шкільного життя, необхідності впорядкувати та організувати його за певними законами і правилами співжиття; недостатнє усвідомлення внутрішньої етичної інстанції, як-от: совість (орієнтування лише на зовнішній контроль із боку дорослих, невміння діяти самостійно), що викликає у школярів почуття невпевненості у собі, спричиняє конфлікти у спілкуванні, відсутність переваг та продуманих дій над імпульсивними (стримування бажань відбувається лише в разі очікування винагороди чи покарання); несформованість адекватної самооцінки.

Учителів у другому класі слід продовжувати виховну роботу, спрямовану на корекцію цих недоліків, з метою будівництва специфічних для молодших школярів особистісних новоутворень: довільність психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексію, інтелектуалізацію життя дитини. У вчинках дітей наприкінці другого року навчання вже проглядається позиція у ставленні до того, що їх оточує. Розвиваються і змінюються внутрішні етичні інстанції, формуються моральні мотиви поведінки; розвивається здатність співпереживати, співчувати, а отже, і співдіяти з дорослими та однолітками [11, с. 17-18].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що рівень вихованості дисциплінованої поведінки в учнів молодших класів можна встановлювати за основними її складовими: готовністю точно й своєчасно виконувати вимогу інших та правил для учнів, наявністю моральних мотивів поведінки (усвідомлення потреби дисципліни для всіх, додержання дисципліни як закону в школі), володінням учнями певними навичками дисциплінованості: зібраністю й стриманістю, умінням зіставляти затрачений час та зусилля з результатами роботи тощо. Одним із компонентів добре розвиненої дисциплінованості в учнів молодших класів є вияв власних зусиль, зацікавленості у дотриманні дисципліни в школі, що полягає в обдуманості поведінки, самоконтролі, вмінні оцінити її результат, вимогливості до себе та до інших.

Схарактеризовані вище психолого-педагогічні особливості учнів молодшого шкільного віку та послідовність виховання дисциплінованості як риси особистості, яка сформульована в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику», є визначальними у виборі форм та методів виховання дисциплінованості у молодших класах.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та практики роботи початкової школи свідчить, що, зважаючи на домінування образного мислення, емоційність, гуманність, бажання постійно розширювати коло спілкування, найбільш уживаними формами роботи у початковій школі є бесіди, демонстрації, ігри, виховні години, ситуаційно-рольові та

сюжетно-рольові ігри, а методами – приклад, навіювання, пояснення, роз'яснення, переконання, вправлення в поведінці, перспектива, метод виховуючих ситуацій, режим, педагогічна вимога, доручення, заохочення, покарання тощо. Зокрема, ситуаційно-рольова гра «Вчителі хорошої поведінки», бесіда «У гостях у королівстві Дисциплінованості», «Я – дисциплінований учень», ігри, демонстрація правильної поведінки на перерві, виховні години «Правила мого життя», «Що означає бути вихованим», «Вміння керувати собою», які сприяють кращому усвідомленню учнями норм поведінки [11].

Із метою формування правильних моральних уявлень і знань про норми поведінки у молодшому шкільному віці, як свідчить психолого-педагогічна література та практика шкільного навчання, є позитивний приклад, авторитет учителя, навіювання, бесіда, переконання, роз'яснення та розповідь. Зокрема, навіювання здійснюється через читання учням казки «Про Михайлика та Горе-лихо» [7].

Найбільш результативними у вихованні навичок і звичок дисциплінованої поведінки, як свідчить досвід виховання дисциплінованості у молодшому шкільному віці, є вправлення у поведінці, правильний режим, педагогічна вимога, доручення, метод виховуючих ситуацій. Наприклад, застосовуючи доручення, ми формуємо в учнів відповідальність, організованість, а також і дисциплінованість. Із метою стимулювання учнів до прояву дисциплінованості корисним буде застосування змагань, заохочень та покарань.

Таким чином, врахування вікових психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку має стати одним із факторів вибору тих чи інших методів та форм виховання дисциплінованості.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що виховання дисциплінованості у молодших школярів потребує переосмислення мотивів, методів і форм, які застосовуються у виховному процесі школи першого ступеня. Вибір їх має здійснюватися відповідно до схарактеризованих нами психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. Належний рівень шкільної дисципліни сприятиме підвищенню ефективності виховної діяльності вчителів, даватиме змогу забезпечити повноцінний розвиток моральної та правової культури дітей. У той же час дисципліна дозволить обмежувати, гальмувати нерозважливі дії та вчинки окремих школярів, тобто буде мати превентивне спрямування. Перспективою для подальших наукових розвідок вважаємо дослідження педагогічних умов виховання дисциплінованості учнів молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бех И. Д. Психологические основы нравственного развития личности / И. Д. Бех. – К. : Знання, 2002. – 173 с.
2. Боришевский М. И. Саморегуляция поведения школьников / М. И. Боришевский // Советская педагогика, 1991. – № 3. – 67 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – 2-ге вид., доповн. й виправл. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
5. Гончарова О. В. Проблема формування дисциплінованості учнів у вітчизняній педагогічній думці 20 – 70-х рр. ХХ століття: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. В. Гончарова; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2009. – 20 с.
6. Капітан О. І. Роль педагога у формуванні свідомої дисципліни молодших школярів загальноосвітніх установ інтернатного типу [Електронний ресурс]/О. І. Капітан. Режим доступу: <http://intkonf.org/kapitan-oi-rol-pedagoga-u-formuvanni-svidomoyi-distsiplini-molodshih-shkolyariv-zagalnoosvitnih-ustanov-internatnogo-tipu/>
7. Красоткіна Н. Казка про Михайлика та Горе – лихо [Електронний ресурс] /

- Н. Красоткіна. Режим доступу: <http://krasotkina.com/content/казки/Казка%20про%20Михайлика%20та%20Горе-лихо.html>
8. Мухина В. С. Возрастная психология / В. С. Мухина. – М., 2000. – 98 с.
 9. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов; общ. ред. Н. Ю. Шведова – 14 стер. изд. – М.: Рус. яз., 1982. – 816 с.
 10. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий: [Текст] / К. К. Платонов – 2-изд., перераб. и доп. – М. : Высшая школа, 1984. – 174 с.
 11. Програма «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – // Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України – Текст. дан. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/component/search>.
 12. Самаріна С. І. Проблема шкільної дисципліни в історії розвитку педагогічної науки і практики в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ століття) / С. І. Самаріна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. – К. – Вінниця: Тов. фірма „Планер”, 2010. – Вип. 25. – С. 74 – 79.
 13. Стельмашук Ж. Г. Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології / Ж. Г. Стельмашук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти зб. наук. праць. – Рівне : РДГУ, 2014. – Вип. 8 (51). – С.81-84.
 14. Яворський А. Педагогічні умови формування свідомої дисципліни у сучасних молодших школярів / А. Яворський // Педагогічна думка. – 2004. – № 4. – С. 17 – 23.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Beh I. D. Psihologicheskie osnovy нравstvennogo razvitija lichnosti / I. D. Beh. – К. : Znannja, 2002. – 173 s. (in Russian).
2. Borishevskij M. I. Samoreguljacija povedenija shkol'nikov / M. I. Borishevskij // Sovetskaja pedagogika, 1991. – № 3. – 67 s. (in Russian).
3. Velykyy tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrajyns'koyi movy / uklad. i holov. red. V. T. Busel. – К. : Irpin' : VTF “Perun“, 2004. – 1440 s. (in Ukrainian).
4. Honcharenko S. U. Ukrayyns'kyu pedahohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk / S. U. Honcharenko. – 2-he vyd., dopovn. y vypravl. – Rivne : Volyns'ki oberehy, 2011. – 552 s. (in Ukrainian).
5. Honcharova O. V. Problema formuvannya dystsyplinovanosti uchniv u vitchyznyaniy pedahohichnyy dumtsi 20 – 70-kh rr. KhKh stolittya: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.01 / O. V. Honcharova; Khark. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. –Kh., 2009. – 20 s. (in Ukrainian).
6. Kapitan O. I. Rol' pedahoha u formuvanni svidomoyi dystsypliny molodshykh shkolyariv zahal'noosvitnikh ustanov internatnoho typu [The role of the teacher in shaping conscious discipline younger students of General education institutions] [Elektronnyy resurs] / O. I. Kapitan. Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/kapitan-oi-rol-pedagoga-u-formuvanni-svidomoyi-distsiplini-molodshih-shkolyariv-zagalnoosvitnih-ustanov-internatnogo-tipu/> (in Ukrainian)
7. Krasotkina N. Kazka pro Mykhaylyka ta Hore – lykho [Tale about Misha and Grief – misfortune] [Elektronnyy resurs] / N. Krasotkina. Rezhym dostupu: <http://krasotkina.com/content/kazky/Kazka%20pro%20Mykhaylyka%20ta%20Hore-lykho.html> (in Ukrainian)
8. Muhina V. S. Vozrastnaja psihologija / V. S. Muhina. – М., 2000. – 98 s. (in Russian).
9. Ozhegov S. I. Slovar' russkogo jazyka / S. I. Ozhegov; obshh. red. N. Ju. Shvedova – 14 ster. izd. – М. : Rus. jaz., 1982. – 816 s. (in Russian).
10. Platonov K. K. Kratkij slovar' sistemy psihologicheskikh ponjatij: [Tekst] /K. K. Platonov – 2-izd., pererab. i dop. – М. : Vysshaja shkola, 1984. – 174 s. (in Russian).

11. Prohrama «Osnovni oriyentyry vykhovannya uchniv 1-11 klasiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv» [The basic guidelines for the education of pupils of 1-11 grades of secondary schools" Elektronnyy resurs]. [Elektronnyy resurs]. – // Ministerstvo osvity, nauky, molodi ta sportu Ukrayiny – Tekst. dan. – Rezhym dostupu: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/component/search>. (in Ukrainian).
12. Samarina S. I. Problema shkil'noyi dystsypliny v istoriyi rozvytku pedahohichnoyi nauky i praktyky v Ukrayini (druha polovyna KhIKh – pochatok KhKh stolittya) [The problem of school discipline in the history of the development of pedagogical science and practice in Ukraine (second half of XIX - beginning of XX century)] / S. I. Samarina // Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy: zb. nauk. prats'. – K. – Vinnytsya: Tov. firma „Planer”, 2010. – Vyp. 25. – S. 74 – 79. (in Ukrainian).
13. Stel'mashuk Zh. H. Dystsyplinovanist' osobystosti shkolyara: do problemy terminolohiyi / Zh.H.Stel'mashuk [Discipline of a student's personality: problems of terminology] // Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vykhovannya v zakladakh osvity zb. nauk. prats'. – Rivne: RDHU, 2014. – Vyp. 8 (51) – S.81-84. (in Ukrainian).
14. Yavors'ky A. Pedahohichni umovy formuvannya svidomoyi dystsypliny u suchasnykh molodshykh shkolyariv [Pedagogical conditions of formation of conscious discipline in modern elementary school students] / A. Yavors'ky // Pedahohichna dumka. – 2004. – № 4. – S. 17 – 23. (in Ukrainian).

Аннотация. В статье на основании анализа психолого-педагогической, социологической и справочной литературы раскрыта сущность понятия «дисциплинированность». Осуществлен анализ возрастных психолого-педагогических особенностей учащихся младшего школьного возраста, которые необходимо учитывать при воспитании дисциплины как морально-волевые черты личности. Сделан вывод, что учет возрастных психолого-педагогических особенностей учащихся младшего школьного возраста должен стать одним из факторов выбора тех или иных методов и форм воспитания дисциплинированности.

Ключевые слова: дисциплина, дисциплинированность, ученик, личность, младший школьный возраст, мотивы, методы, формы воспитания.

Summary. The article reveals the essence of the notion “the ability to maintain discipline” on the basis of the analyzed psychological, pedagogical, sociological and archives literature. The analysis of age-related psychological and pedagogical characteristics of junior pupils which must be taken into consideration in the process of upbringing discipline as a moral and volitional personality trait of character. It is substantiated that “discipline” of each pupil is considered in psychological, sociological and pedagogical literature as a habit, moral-willing quality of a personality, which is connected with the value system of the society. In The author offers forms and methods of forming pupils' behaviour, their consciousness taking into consideration psychological, pedagogical and age characteristics of junior pupils. The interpretation of the definition discipline” is determined with the main ideas of the development of education, socio-political life of the country and, of course, universal and national values, value orientations in the society.

Key words: discipline, junior pupils, personality, junior school, motive, methods, forms of upbringing.